

NAČINI I MOGUĆNOSTI RADA U TIMSKOJ NASTAVI

Dragana Aleksić

Univerzitet PIM, Filozofski fakultet, Despota Stefana Lazarevića bb, 78000 Banja Luka, Bosna i Hercegovine, galalukic86@hotmail.com

SAŽETAK

Timaska nastava je novi nastavni sistem rada i učenja, te naravno ima niz prednosti u samom izvođenju nastavnog procesa. Načini i mogućnosti rada su višestruki i potrebno se naravno pripremiti za rad po ovom nastavnom modelu. Nastavni sadržaj takođe je potrebno detaljno planirati i birati koji je moguć za obradu, kao i uzrast učenika sa kojim se može realizovati timaska nastava. Ova nastava je svakako pogodnija za nešto starije učenike, jer je svakako potrebno osnovno predznanje oko nekih nastavnih sadržaja. Veoma je bitno naznačiti da se treba i dobro isplanirati vrijeme izvođenja ove nastave, kao i to da se treba napraviti fleksibilan raspored časova. Takođe je potrebno dobro isplanirati grupe sa optimalnim brojem članova, kako bi svi mogli ravnopravno učestvovati u radu, o čemu ćemo detaljnije govoriti u samom radu. Kao i svaka druga nastava, tako i ova ima niz iprednosti, kao što smo već i naveli, ali isto tako ima i nekoliko nedostataka, za koje možemo slobodno reći da su zanemarivi u odnosu na mnoštvo prednosti i mogućnosti rada i napredovanja ovakvim tepomi načinom rada. Učenici pokazuju interesovanje za ovu vrstu nastave, te na taj način podstiču saradnju, drugarstvo, odgovornost, zaključivanje, iznošenje novih ideja i sl. Sam cilj rada se odnosi na brže napredovanje pomoću ove nastave, a problem se odnosi na izmjenu dosadašnjeg načina učenja u novi pomoću timskog rada i bržeg napredovanja, te samostalnijeg učenja. Možemo takođe navesti da se u rad ove nastave može uključiti i nekoliko razreda, recimo u amfiteatru škole, gdje će raditi ovim tempom, učiti, saradivati, ali i razvijati takmičarski duh.

Ključne riječi: Nastava, timaska nastava, nastavni sistem.

UVOD

Nedostaci tradicionalne nastave se posebno ogledaju u domenu individualizacije nastave i učenja, podizanja unutrašnje i spoljašnje motivacije i realnijeg i objektivnijeg vrednovanja znanja učenika. Poznato je da je reforma školskog sistema aktuelno pitanje današnjice cjelokupnog društva. Efikasniji modeli učenja predstavljaju veoma važnu ulogu u toj reformi. Dolaze kao osvježanje nakon tradicionalnih načina rada. Potreba su svakog pojedinca efikasnije nastave, a takođe i cjelokupnog vaspitno-obrazovnog sistema. Nagli razvoj tehnike i tehnologije vodi nas u svijet savremenih modela i oblika nastave i učenja. Savremeni modeli rada mijenjaju i transformišu školske organizacije, pokreću dalji razvoj društva baziran na znanju (Kudumović i Mujović, 2015). Interes svake škole je da sa učenicima radi na što efikasniji način. Savremeno učenje je veoma aktuelan i istraživan fenomen. Novi nastavni sistemi su prisutni već neko vrijeme u školama i vaspitno-obrazovnom procesu. Oni se svakako trebaju unapređivati i dopunjavati, a posebno primjenjivati u radu sa djecom. Klasična nastava ne može da zadovolji potrebe savremenog učenika. Postoje prilike koje dobar učenik može i mora iskoristiti, a naravno te prilike mi trebamo pružiti i predložiti. Tim je nešto posebno. Vrlo je važno naučiti djecu radu i funkcionisanju u timu. Uslovi se takođe moraju obezbijediti, kao i prostor za ovakav vid učenja. Ako pogledamo na raniji period školovanja vidimo da je to bila većinom predavačka nastava pod otežanim uslovima rada. Danas je to dosta drugačije, te se radi i uči uz pomoć saradnje, zajedničkim snagama, odnosno timskim radom.

INOVATIVNA NASTAVA I NOVI NASTAVNI SISTEMI

Inovativni nastavni sistemi pružaju niz novih mogućnosti i prednosti za učenje i sticanje širokih znanja. Veoma je važno sve to dobro isplanirati i odrediti sam cilj i zadatke takvog načina učenja.

Cilj i zadaci savremene škole su usko vezani za:

- samostalno učenje,
- istraživačko učenje,
- međusobnu razmjenu informacija,
- međusobnu saradnju,
- brži dolazak do informacija,
- sposobnost donošenja odluka,
- sposobnost zaključivanja,
- sposobnost napredovanja i brzog učenja,
- samouvjerenost i kritičko mišljenje,
- ekonomičnost,
- primjenjivo znanje u praksi.

Možemo zaključiti da samostalno učenje obično vezujemo za elektronsko učenje, učenje putem interneta, odnosno on-line učenje, ili učenje preko mreže, timski rad ili tomsko učenje, odnosno timska nastava. Samim time, ono u suštini postaje istraživačko učenje, koje je praćeno razmjenom komunikacija, istraživačkim aktivnostima, brzom komunikacijom, samostalnim donošenjem odluka, zaključivanjem, proširivanjem vidika svoga samostalnog učenja i napredovanja.

Polazeći od ovih zadataka, jasno vidimo da na taj način dolazimo do brzog i efikasnog učenja, odnosno do primjenjivanja naučenog u praksi i budućem životu, što i jeste naš glavni cilj cijele priče. Gledano unazad, dugi niz godina se pričalo o inovacijama i reformi obrazovnog sistema, ali bezuspješno. Navodili su se različiti sistemi učenja koji nisu dali baš neke posebne uspjehe u nastavnom procesu. I dalje imamo pojedince koji nisu spremni na promjene (Aleksić, Kudumović, 2021). Moramo se složiti oko već opšte poznate činjenice da je današnje školovanje nezamislivo bez elektronskih uređaja odnosno da je nezamislivo učiti bez prisustva elektronskih učionica i informacionih tehnologija i timskog rada.

TIMSKA NASTAVA I TIMSKI RAD

Timski rad je neophodno planirati na duži vremenski period. Vrlo je važno napraviti dobar plan rada, te obezbijediti načine i mogućnosti rada unutar timske nastave. Nastavnici i učitelji moraju biti posebno obučeni za ovakav način rada, te sve to isto prenijeti i na učenike. Prije svega, učenicima je potrebno objasniti funkcionisanje tima i timske nastave. Nastavnički kolektiv treba da bude perspektivan, stručan, lako pokretljiv, sa dobrim interpersonalnim odnosima, da je spreman na zajednički rad na programiranju, na saradnju sa stručnjacima, predstavnicima društvene zajednice i drugim osobama čija ima je pomoć neophodna u realizaciji programa. Nastavnici i ostali članovi kolektiva u okviru timske nastave obavljaju sljedeće aktivnosti:

- vršiti izbor sadržaja i zajednički ih planirati;
- sačiniti fleksibilan raspored;
- uspješno realizovati zadatke nastave;
- pratiti napredovanje učenika u okviru rada;
- vršiti evaluaciju učeničke vlastite aktivnosti;
- međusobno se pomagati u radu;
- angažovati i neophodne stručnjake sa strane za uspješnu realizaciju programa.

Fleksibilni raspored časova odnosi se na rad po „modelima“, što znači različito vremensko trajanje pojedinih oblika rada. Učenik je u timskoj nastavi sve više subjekt vaspitno obrazovnog procesa. Učenici obavljaju različite aktivnosti kao što su:

- praćenje i slušanje izlaganja;

- samostalno učenje;
- projektuju i vrše mala istraživanja;
- diskutuju u manjim i većim grupama (Simić, 2015).

Sljedeću bitnu karakteristiku timske nastave čini fleksibilni školski prostor. Nastava se, pored u učionici, sve češće organizuje u amfiteatru, čitaonici, biblioteci, holu, školskom dvorištu, u domu kulture, u kino dvorani, laboratoriji itd. Za timsku nastavu neophodan je i školski multimedijalni centar ili školska medijateka. Učenicima i nastavnicima moraju biti dostupna brojna nastavna sredstva i pomagala za nesmetano izvođenje timske nastave. Treba istaći da se kvalitetna nastava može postići postavljanjem nekoliko kriterijuma optimizacije:

- Postizanje maksimalno mogućeg uspjeha u sticanju znanja, vještina i navika kod svakog pojedinačnog učenika;
- Postizanje minimalno mogućeg utroška vremena za nastavnika i učenika uz istovremeno postizanje maksimalno mogućeg rezultata;
- Postizanje dozvoljenog utroška vremena u smislu organizacije nastave i nastavnog časa nastavnika i učenika i ostvarivanje planiranih rezultata;
- Korišćenje savremenih nastavnih sredstava, u poređenju sa nekim standardnim, u cilju postizanja maksimalnog rezultata (Vilotijević, 2000).

Polazeći od postavljenih kriterija, u praksi ne smije biti strogo uokvirena kategorija kriterija i ne smiju biti jednaki za svaki nastavni sadržaj. Prilikom planiranja i realizacije rada uvijek se moraju odrediti konkretni uslovi u kojim nastavnik radi i na osnovu opšte obezbijedenosti nastavnim sredstvima i didaktičkim materijalima škole odrediti najbolja rješenja. Na ostvarivanje kvalitetnih rezultata mnogo utiče i sastav odjeljenja (Aleksić i Kudumović, 2021). Sastav odjeljenja će svakako doprinijeti kvaliteti nastave iz razloga ako je sve dobro isplanirano, te postavljeni ciljevi i zadaci koje trebamo zajedničkim snagama postići. Učenici moraju znati raditi i učiti u timu, jer to predstavlja osnovno polazište za nesmetano funkcionisanje ove nastave.

RAD U TIMSKOJ NASTAVI

Tok rada u timskoj nastavi mogli bismo opisati ovako: formira se velika grupa učenika od 90-100 (3 odjeljenja istog razreda). Na času od 40-80 minuta zaduženi član tima obrađuje (izlaže) neku temu ili nastavnu jedinicu. Oblik rada je frontalni. U sljedećoj fazi časa radi se sa grupama od 30-35 učenika (u odjeljenjima). Grupe broje od 5- 7 učenika. U uvodnom dijelu časa nastavnik radi frontalno. Dopunjuje i tumači ono što je rađeno u velikoj grupi, priprema ih za rad u grupama. U grupama se gradivo savlada do kraja. Nakon rada u manjim grupama formiraju se srednje grupe ujednačene po znanju, različite po sposobnostima. Bitno je svim grupama pružiti neophodnu pomoć. Timove mogu sačinjavati: - nastavnici iste struke koji planiraju u realizuju nastavu jednog predmeta za cijelu školu; - predmetni nastavnici koji planiraju i obrađuju gradivo za isti uzrast učenika; - nastavnici različitih struka i specijalnosti koji planiraju i realizuju gradivo u heterogenim grupama učenika. Timovi se sastavljaju na dva načina (tim sa više odjeljenja istih razreda ili istih predmeta, ili svi nastavnici npr. matematike rade sa istom grupom učenika sastavljenom iz svih odjeljenja trećeg razreda). Drugi način da se sastavi tim je za grupu učenika različitih razreda (npr. peti i šesti), ili za više nastavnih predmeta (fizika, matematika). U timskoj nastavi učenici zajedno sa nastavnikom odabiraju i planiraju nastavne sadržaje, slušaju izlaganja nastavnika i saradnika, samostalno i zajednički uče i rade, istražuju, dogovaraju se, diskutuju o radu i rezultatima u manjim i većim grupama, produbljuju i uvježbavaju znanja, zajednički vrednuju rezultate što doprinosi objektivnosti i realnosti. „dobija se zajedničko mišljenje grupe koje je sveobuhvatnije, konkretnije, objektivnije i mnogo je manje grešaka na račun učenika nego u tradicionalnoj nastavi“ (Kasumović i Musić, 2010). Prednosti timske nastave izražavaju se naročito u sljedećem:

- u većoj angažovanosti učenika;
- dinamičniji su i učenik i nastavnik;
- pruža učenicima mogućnosti bavljenja istraživačkim radom;
- učenike brže osposobljava za metode i tehnike efikasnog učenja;

- veći kvalitet i bolji rezultati u radu;
- veća je i čvršća saradnja između učenika i nastavnika;
- mobilnost nastavnika je veća;
- nastavnici imaju veće mogućnosti praćenja učeničkih dostignuća;
- doprinosi funkcionalnom korištenju svih školskih prostorija;
- nastavnik je sve češće u ulozi programera i organizatora nastavnog procesa (Simić, 2015).

Kao nedostaci timske nastave najčešće se navode:

- slaba i nedovoljna osposobljenost nastavnika za rad;
- složen proces planiranja rada;
- teško je osigurati koordinirani rad tima nastavnika;
- u našim uslovima nedostaju nastavna sredstva i funkcionalni prostor za rad;
- materijal za samostalni rad učenika iziskuje dodatna materijalna ulaganja;
- nastavniku je za pripremanje potreban duži vremenski period;
- teže je održavati disciplinu u velikim grupama;
- povećana je administracija.

Posebne teškoće javljaju se pri sastavljanju rasporeda „modula“ i časova (Simić, 2015). Kao što vidimo da timska nastava ima svoje i prednosti, ali i nedostatke. Kada ih pogledamo i uporedimo vidimo da je svakako prisutno više prednosti, što nama svakako predstavlja olakšavajuću okolnost u samoj njenoj primjeni. Nedostaci su zanemarivi ako se sve dobro isplanira, raščlani i rasporedi. Tada možemo reći da se ti mali nedostaci i skroz gube. Možemo zaključiti, da ovakvim tempom i načinom učenja učenicima pružamo savremeno učenje i dugotrajnije znanje, koje je moguće primijeniti u praksi, a nastavnicima omogućavamo stalno stručno usavršavanje i dopunjavanje postojećih znanja.

METODOLOGIJA

Urađeno je istraživanje u dvije osnovne škole, Osnovna škola Sveti Sava i Osnovna škola Liješće na području Opštine Brod. Urađena je anketa pomoću anketnog upitnika i neki od rezultata su prikazani i u ovom radu. Ispitano je ukupno 100 učenika razredne nastave.

Na pitanje, Da li učenici pokazuju interesovanje za učenje u timskoj nastavi? Dobijali smo sljedeće podatke:

Tabela 1. Da li učenici pokazuju interesovanje za učenje u timskoj nastavi?
Table 1. Do students show interest in learning in team teaching?

Osnovna škola	Da	Ne
Liješće	36 ili 90%	4 ili 10%
Sveti Sava	53 ili 88,33 %	7 ili 11, 67%

Vidimo da većina učenika želi i radi pomoću timske nastave (Tabela 1).

Tabela 2. Postižete li bolje rezultate pomoću učenja u timskoj nastavi?
Table 2. Do you achieve better results with team-based learning?

Osnovna škola	Da	Ne
Liješće	37 ili 92,50%	3 ili 7,50%
Sveti Sava	58 ili 96,67 %	2 ili 11, 3,33%

Učenici se zalažu za ovaj vid učenja, jer kako kažu postižu i bolje rezultate. Timski rad ih okuplja, pomaže i žele da uče ovakvim načinom rada. Učenici su više socijalizovani, te pomažu jedni drugima. Otkrivaju novo, tragaju za rješenjima, ali i imaju cilj koji žele da ostvare (Tabela 2).

Tabela 3. Saradujete li u timu i dolazite li lako do rješenja problema?

Table 3. Do you cooperate in a team and do you find solutions to problems easily?

Osnovna škola	Da	Ne
Liješće	38 ili 95%	2 ili 5%
Sveti Sava	59 ili 98,33 %	1 ili 1,67%

Učenici zajedničkim snagama dolaze do rješenja, gdje to ovdje i svojim odgovorima potvrđuju, ali isto tako zajedno drže tim na okupu, što u stvari i jeste ono najvažnije za postizanje dobrog rada, funkcionisanja i napredovanja svih članova (Tabela 3).

ZAKLJUČCI

Učenici su mnogo zainteresovani za rad u timskoj nastavi. To je svakako nešto novo za njih, te im pruža puno više informacija, rješenja i načina za postizanje što boljih rezultata na polju obrazovanja i napredovanja. Nastavnici uključuju učenike u sve aktivnosti rada i učenja, što svakako predstavlja ogroman napredak na polju obrazovanja. Timska nastava ima mnogo prednosti od koje smo već neke i napomenuli, te kao takva daje nam neke nove mogućnosti i izazove za istraživanje. Veoma je važno uvoditi inovacije u samu metodiku nastave, upravo iz tih potreba i načina osavremenjavanja nastavnog procesa. Na taj način učenicima omogućavamo mogućnost primjene naučenog u praksi, te da oni na najbolji mogući način mogu da upotrijebe svoje znanje, a tada već i iskustvo. Kao što već i znamo u školi se organizuju obavezne nastave aktivnosti, obavezni praktični kursevi, obavezne vannastavne aktivnosti, izborne aktivnosti, izborna nastava, izborne vannastavne aktivnosti, fakultativne aktivnosti i u našem slučaju pomoću timske nastave moguće je organizovati i profesionalnu i ferijalnu praksu, što nam u stvari i jeste jedan od krajnjih ciljeva.

LITERATURA

- Aleksić, D. i Kudumović, M. (2021). *Savremena eškola*. Sarajevo: Pedagoški fakultet.
- Kasumović, A. i Musić, H. (2010). *Prezentacije sadržaja bosanskog jezika u sistemima nastave*. Tuzla: Ofset.
- Kudumović, M. i Mujović, A. (2015). Mogućnost primjene interaktivnih simulacija u sistemima za elektronsko učenje u zdravstvu, medicini i biomedicinskom reinženjeringu. *Balkan Journal Of Health Science*, 3(1).
- Simić, K. (2015). *Osnove metodike nastave*. Brčko: Evropski univerzitet.
- Vilotijević, M. (2000). *Didaktika 1-Predmet didaktike*. Beograd: Učiteljski fakultet.

WAYS AND POSSIBILITIES OF WORK IN TEAM TEACHING

Dragana Aleksić

University PIM, Faculty of Philosophy, Despota Stefana Lazarevića bb, 78000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, gagalukic86@hotmail.com

ABSTRACT

Team teaching is a new teaching system of work and learning, and of course it has a number of advantages in the teaching process itself. The ways and possibilities of work are multiple and it is necessary to prepare, of course, to work according to this teaching model. It is also necessary to plan and choose in detail the teaching content that is possible for processing, as well as the age of the students with whom team teaching can be realized. This teaching is certainly more suitable for slightly older students, because it certainly requires basic prior knowledge about some teaching contents. It is very important to point out that the time of conducting these classes should be well planned, as well as that a flexible schedule should be made. It is also necessary to plan well the groups with the optimal number of members, so that everyone can equally participate in the work, which we will talk about in more detail in the paper itself. Like any other teaching, this one has a number of advantages, as we have already mentioned, but it also has several disadvantages, which we can freely say are negligible in relation to the many advantages and possibilities of working and advancing in this way and mode of operation. Students show interest in this type of teaching, and in this way encourage cooperation, friendship, responsibility, conclusion, presenting new ideas and the like. The goal of the work is related to faster progress through these classes, and the problem is related to the change of the current way of learning into a new one through teamwork and faster progress, and more independent learning. We can also state that several classes can be included in the work of this class, for example in the school amphitheater, where they will work at this pace, learn, cooperate, but also develop a competitive spirit.

Keywords: Teaching, team teaching, teaching system.